

Karolina Kicior

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ROZWIĄZANIA W ZAKRESIE WSPIERANIA MSP W NIEMCZECH

1. Wstęp.

Przesłanki definiowania małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w Unii Europejskiej oraz w Republice Federalnej Niemiec

Niniejszy artykuł ma za zadanie zaprezentowanie roli małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce niemieckiej, ukazanie ich tendencji rozwojowych w warunkach gospodarki rynkowej oraz metod wspierania ich rozwoju. Problem definiowania i wspierania sektora MSP w różnych krajach jest bardzo ważnym i ciekawym zagadnieniem życia gospodarczego.

W Europie Zachodniej, a szczególnie w Niemczech, nie istnieje jedna powszechnie obowiązująca definicja małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te są często definiowane odmiennie w zależności od tematyki badawczej, a także od interesów politycznych przyświecających niektórym analizom i sprawozdaniom. Unia Europejska jak dotychczas stosuje trzy definicje tego typu przedsiębiorstw: do celów statystycznych, rachunkowości sprawozdawczej oraz przydziału środków pomocowych.

Definicja do celów statystycznych

Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat) publikuje sprawozdania dotyczące stanu małych i średnich przedsiębiorstw we wszystkich krajach należących do Unii. Urząd ten ogranicza się przy tym do wyłącznie ilościowej definicji, według której do MSP należą¹:

- przedsiębiorstwa bez zatrudnionych (tylko właściciel),
- mikroprzedsiębiorstwa – od 1 do 9 zatrudnionych,
- małe przedsiębiorstwa – od 10 do 49 zatrudnionych,
- średnie przedsiębiorstwa – od 50 do 249 zatrudnionych.

¹ Por. [Eurostat, Generalna Dyrekcja..., s. 17].

Definicja do celów rachunkowości sprawozdawczej

W tym przypadku ważnym elementem definicji MSP jest suma bilansowa, której wielkość ulega zmianom w danym okresie. Według najnowszej definicji do MSP uprawnionych do uproszczonej sprawozdawczości należą takie przedsiębiorstwa, które spełniają przynajmniej dwa z niżej podanych warunków²:

- nie przekraczają sumy bilansowej 2,5 mln euro,
- nie przekraczają przychodów netto 5,0 mln euro,
- nie zatrudniają więcej niż 50 pracowników.

Pewne ułatwienia w prowadzeniu sprawozdawczości przysługują przedsiębiorstwom, które spełniają przynajmniej dwa z poniżej podanych warunków:

- nie przekraczają sumy bilansowej 10,0 mln euro,
- nie przekraczają przychodów netto 20,0 mln euro,
- nie zatrudniają więcej niż 250 pracowników.

Definicja do celów przydziału środków pomocowych

Ta definicja jest najważniejszą z punktu widzenia praktyki gospodarczej MSP, na jej podstawie bowiem przydzielane są środki pomocowe Unii Europejskiej w ramach różnych programów wspierania MSP. Według tej klasyfikacji o pomoc finansową dla MSP z programów UE mogą się ubiegać takie przedsiębiorstwa, które:

- nie przekraczają obrotów 40,0 mln euro,
- nie przekraczają sumy bilansowej 27,0 mln euro,
- nie zatrudniają więcej niż 250 pracowników.

Dodatkowym warunkiem jest zakaz posiadania 25% lub więcej udziałów w innych przedsiębiorstwach.

Podobnie jak w Unii Europejskiej, także w Niemczech dokonuje się różnorodnej klasyfikacji przedsiębiorstw. Najczęściej stosowany w literaturze fachowej oraz w polityce gospodarczej państwa podział odbiega zasadniczo od definicji unijnych. W przeciwieństwie do Unii Europejskiej, w Niemczech MSP definiuje się na ogół według dwóch podstawowych kryteriów: ilościowych i jakościowych.

Kryteria ilościowe

Ich podstawą są, podobnie jak w definicji unijnej, dane liczbowe (obroty, zatrudnienie), przy czym przedziały wielkości przedsiębiorstw odbiegają od przedziałów stosowanych w Unii. Tradycyjnie przyjmuje się, że do MSP (zwłaszcza w przemyśle) należą firmy zatrudniające do 499 osób. W wielu innych krajach, np. w Belgii, Holandii czy Szwecji, przedsiębiorstwa tej wielkości są definiowane jako firmy duże.

Kryteria jakościowe

Według nich do MSP zaliczane są te firmy, które spełniają dodatkowo jeszcze dwa następujące warunki:

- jedność własności i odpowiedzialności – za MSP uznawane jest takie przedsiębiorstwo, w którym jego prawny właściciel (przedsiębiorca) utrzymuje się z pra-

² Por. Dziennik Urzędowy UE nr 82783 z dnia 25 marca 1994 r.

- cy w tym przedsiębiorstwie, ponosi odpowiedzialność za jego funkcjonowanie, a wyniki przedsiębiorstwa decydują o jego sytuacji materialnej,
- jedność własności i zarządzania – właściciel (przedsiębiorca) podejmuje wszystkie ważne decyzje w przedsiębiorstwie w sposób niezależny.

Definicja jakościowa była przez długie lata ważna w Niemczech i tworzyła pewien etos przedsiębiorcy–patriarchy, który w sposób odpowiedzialny wobec siebie i swoich pracowników prowadzi przedsiębiorstwo i dba o podległy mu personel. Oprócz tego stanowiła ona podstawę do udzielania środków pomocowych dla przedsiębiorstw. Według niej nie mogłaby się o środki dla MSP ubiegać mała „firma-dziecko” dużego koncernu, nawet spełniająca warunki dotyczące wielkości obrotów i zatrudnienia. Fakt, iż nie jest ona niezależną jednostką z aktywnym w firmie właścicielem, byłby dyskwalifikujący. Jednak realia gospodarcze coraz częściej modyfikują sztywne definicje. Jak na przykład traktować coraz bardziej rozprzestrzeniający się franchising? Z jednej strony są to bezsprzecznie małe lub co najwyżej średnie przedsiębiorstwa, z drugiej strony biorca franchisingu nie jest w większości swych decyzji niezależny. Mimo to kieruje on przedsiębiorstwem, czerpie z niego swoje środki utrzymania i ponosi odpowiedzialność za wyniki gospodarcze. Tego typu problemy przemawiają za elastyczniejszym definiowaniem MSP w Niemczech. Zarówno Federalne Ministerstwo Gospodarki, jak i ministerstwa poszczególnych landów oraz instytucje lobbingowe (zjednoczenia, zrzeszenia, izby branżowe itp.) zwracają uwagę na rosnącą różnorodność MSP i wynikającą stąd ograniczoną użyteczność ścisłych definicji³.

2. Nowe tendencje w polityce wspierania MSP w Niemczech

W ostatnich latach dokonano wielu zmian w polityce wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Niemczech. Lata 50. i 60. charakteryzowała tendencja do likwidacji niekorzystnych uwarunkowań dla rozwoju sektora MSP. W latach 70. oraz 80. podkreślano zdolność do innowacji podmiotów sektora i ich wkład w dokonujące się przemiany strukturalne. Obecnie głównym celem polityki gospodarczej RFN jest dążenie do zwiększenia samodzielności sektora MSP, jak również do tworzenia nowych miejsc pracy. W założeniach związanych ze wspieraniem sektora MSP przyjętych przez Ministerstwo Gospodarki RFN wyodrębniono 6 obszarów:

- I. Ogólna pomoc finansowa.
- II. Wspieranie innowacyjności.
- III. Poprawa infrastruktury regionalnej.
- IV. Ochrona środowiska.
- V. Wspomaganie tworzenia małych podmiotów gospodarczych.
- VI. Wspieranie informacji i doradztwa.

³ Por. [Dazzi, Hancock, Telljohann 2005, s. 16-20].

Tylko dzięki omówieniu każdego z wymienionych obszarów w sposób klarowny możliwe jest przedstawienie mechanizmu wspierania sektora MSP w Republice Federalnej Niemiec.

Powszechnie wiadomo, że samo posiadanie pomysłu na stworzenie przedsiębiorstwa nie wystarcza. Niezbędne jest posiadanie środków finansowych na jego realizację. Środki te potrzebne są przede wszystkim na zrealizowanie kosztów powstałych w fazie tworzenia przedsiębiorstwa. W chwili jego zaistnienia na rynku stale rosną wymagania, które powodują coraz to większe zapotrzebowanie na kapitał. W kolejnych fazach rozwoju przedsiębiorstwa, tj. dynamicznego wzrostu i stabilizacji, niezbędny jest dostęp do innych źródeł finansowania. Każda z wymienionych faz stwarza bardzo wysokie zapotrzebowanie na kapitał własny i obcy. Rząd niemiecki, podejmując działania mające na celu wspieranie sektora MSP, ma na uwadze przede wszystkim pomoc w finansowaniu przedsięwzięć. Pomoc państwa ma formę dotacji, dopłat, ulg podatkowych oraz specjalnych odpisów. Takie zachowanie państwa powoduje głównie wzmocnienie bazy kapitałowej wspieranych podmiotów. Problemy, które rodzą się w związku z finansowaniem, spowodowane są zazwyczaj niskim udziałem kapitału własnego. Posiadanie odpowiednich zasobów tego kapitału stanowi podstawowy warunek powodzenia danego przedsięwzięcia podczas każdej z faz jego rozwoju, począwszy od pierwszej fazy – jego narodzin. Dzięki niemu możliwe jest dokonywanie nowych inwestycji, a także zaciąganie kredytów. Udzielenie pomocy polega głównie na umożliwieniu zwiększenia kapitału własnego przy minimalnych kosztach, a także na rozłożeniu na dłuższy okres spłaty zaciągniętych kredytów. Państwo oferuje podmiotom kredyty, poręczenia oraz gwarancje kredytowe, które przeznaczone są na rozbudowę możliwości samofinansowania omawianego sektora. W ten sposób dochodzi do zlikwidowania istniejących na rynku ograniczeń, które napotykały małe i średnie przedsiębiorstwa. Formy i sposoby finansowania podmiotów tego sektora różnią się zazwyczaj od tych, które wspierają duże przedsiębiorstwa. Członkowie sektora MSP inwestują w większych odstępach czasowych i mają na celu uzyskanie środków niezbędnych do dalszych inwestycji. Bardzo często inwestycje te są wielkości rocznego dochodu, co znacznie zmienia możliwości przerobowe przedsiębiorstwa. W tym przypadku pomoc państwa polega na rozłożeniu kosztów finansowania inwestycji w czasie w ten sposób, aby były one najniższe w pierwszej fazie, a ponadto forma finansowania musi pozwalać na dokładne określenie kosztów inwestycji już na samym jej początku. Dopłaty inwestycyjne są przyznawane inwestującym w nowych krajach związkowych. Dofinansowaniu podlega zakup bądź produkcja nowych urządzeń. Poza podstawową dopłatą w wysokości 5% istnieje także specjalne dofinansowanie (10%), które trafia do firm zatrudniających poniżej 250 osób. Dopłata ta jest zwolniona z podatku. Jeśli chodzi o odpisy specjalne, to dotyczą one nabycia i produkcji zużywalnych, ruchomych i nieruchomości trwałych, a także rozbudowy budynków. Ich zaletą jest, że mogą być odpisywane obok odpisów amortyzacyjnych. Natomiast ulgi podatkowe polegają, w większości wypadków, na czasowym zawieszeniu przemysłowego podatku ka-

pitałowego (Gewerbekapitalsteuer) oraz podatku majątkowego (Vermögensteuer) bądź też na zastosowaniu ulgi w naliczaniu przemysłowego podatku dochodowego (Gewerbeertragssteuer). Zarówno jedne, jak i drugie formy wsparcia obowiązują tylko w nowych krajach związkowych.

Dopasowanie sektora MSP do zmian strukturalnych w gospodarce jest związane z zastosowaniem nowych technologii do wytwarzania nowych produktów, surowców bądź z udoskonaleniem procesu produkcyjnego przez najnowocześniejsze metody działania. Rozwój sektora MSP jest spowalniany zazwyczaj przez utrudniony dostęp do nowych technologii, a także poprzez ograniczoną możliwość krótko- bądź długookresowego testowania innowacyjnych rozwiązań. Często doprowadza to do sytuacji zniechęcających przedsiębiorcę do podjęcia innowacyjnych działań, mimo że mogłyby one zakończyć się sukcesem. Dlatego też niezbędne jest stosowanie instrumentów, które ułatwiłyby podjęcie ryzykownych działań, dając jednocześnie szansę na podjęcie ryzykownych kroków. Środki skierowane do podejmujących innowacje pochodzą z budżetu federalnego i przeznaczone są na trzy cele:

- 1) wspieranie tych programów spośród wybranych dziedzin technologicznych, które mają na celu opracowanie nowoczesnych rozwiązań technicznych,
- 2) pomoc w zakładaniu nowych przedsiębiorstw, w których główną rolę mają odgrywać innowacyjne technologie,
- 3) wspieranie tych małych i średnich przedsiębiorstw wytwórczych, które wdrażają nowe procesy produkcyjne lub produkty.

Podmioty z sektora MSP, które zamierzają stosować innowacje oraz nowe technologie, mogą otrzymać dofinansowanie w formie: specjalnych programów kredytowych, dotacji, centrów technologii i przedsiębiorczości. Wspomniane specjalne programy kredytowe oferują podmiotom udziały finansowe lub pożyczki na finansowanie badań, wdrożeń bądź inwestycji związanych z działaniami innowacyjnymi. Ich warunki są adekwatne do ponoszonego ryzyka innowacyjnego, a oprocentowanie bardzo korzystne dla inwestora. Ta polityka popierania i wdrażania innowacji w MSP przyczyniła się do powstawania centrów technologii i przedsiębiorczości. Na terenie nowych krajów związkowych utworzono 25 takich centrów. Dały one podstawę do wprowadzenia zmian strukturalnych oraz działań innowacyjnych. Ich naczelnym zadaniem jest pomoc w tworzeniu nowych przedsiębiorstw zorientowanych na wdrażanie nowych technologii. Oferują one tereny przemysłowe, pomieszczenia do prowadzenia działalności, sale konferencyjne, usługi oraz doradztwo na bardzo korzystnych warunkach.

Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw relatywnie najważniejszą rolę odgrywają dwa programy:⁴

- program ERP mający na celu przede wszystkim pomoc kapitałową przy tworzeniu nowych przedsiębiorstw,
- program „Poprawa regionalnej struktury gospodarczej”.

⁴ [Brocka-Palacz 1998].

Pierwszy z nich powstał z pieniędzy ze sflaconych kredytów udzielonych RFN w ramach tzw. planu Marshalla. Funduszem tym od 1969 r. zarządza rząd federalny, a działalność operacyjną prowadzą instytucje finansowe, jak np. Kreditanstalt für Wiederaufbau.

Od 1990 r. podstawowym celem tego funduszu stało się wspieranie rozwoju MSP w Niemczech Wschodnich. Pomoc dla nich to przede wszystkim preferencyjne kredyty udzielane głównie na uzupełnienie własnego kapitału. Są one przydzielane na 5 lat, przy czym przez dwa pierwsze lata nie są oprocentowane. W następnych latach oprocentowanie wynosi kolejno: 3, 4 oraz 5%. Górna granica pożyczki wynosi 1 mln DEM, w przypadkach prywatyzacji lub reprivatyzacji może być podniesiona do 2 mln DEM. Ze środków tego funduszu do chwili obecnej mogą być finansowane także kredyty na przejęcie udziałów przedsiębiorstw, projekty inwestycyjne, projekty ochrony środowiska i oszczędzające energię, wdrażanie innowacji oraz tworzenie miejsc kształcenia zawodowego.

Drugim ważnym programem dla rozwoju MSP jest „Poprawa regionalnej struktury gospodarczej”. Program ten ma dwa zadania: wspieranie inwestycji produkcyjnych oraz rozwój infrastruktury gospodarczej. W jego ramach możliwe stało się uzyskanie subwencji inwestycyjnej w wysokości do 23% poniesionych nakładów, dotacji na zakup maszyn i urządzeń w wysokości 8% oraz obniżenie stawek amortyzacji o 50%. Dotacje na zakup maszyn i urządzeń udzielane są pod odpowiednimi warunkami. Cena ich zakupu powinna wynosić ponad 800 DEM oraz powinny one pozostawać w użytkowaniu przedsiębiorstw co najmniej przez trzy lata, nie będąc wykorzystane powyżej 10% w ciągu roku do celów prywatnych. MSP są pod względem dostępu do omawianych środków szczególnie uprzywilejowane. Na przykład jeśli inwestycja nie przekracza 5 mln DEM, a zakład zatrudnia 250 osób, to dotację na zakup maszyn zwiększa się do 10% (dla pozostałych 5%).

Dzięki istnieniu programów wsparcia dla MSP nakłady inwestycyjne w tej grupie przedsiębiorstw mogą być sfinansowane łącznie w ok. 50% ze środków publicznych. W przypadku wielkich przedsiębiorstw łączna suma subwencji nie przekracza 35%.

Przedsiębiorstwa małe i średnie mogą korzystać także z ulg i zwolnień podatkowych. W niemieckiej gospodarce prawie 95% przedsiębiorstw w kraju należy do sektora MSP i do 2001 r. trudno było mówić o szczególnych rozwiązaniach podatkowych skierowanych do małych i średnich przedsiębiorstw. Pozostałe 5% przedsiębiorstw osiągało obroty powyżej 50 mln euro, czyli były to tzw. duże podmioty gospodarcze. Pogarszająca się sytuacja na rynku pracy, rosnące bezrobocie, problemy ze zbytem wytworzonych dóbr, a co za tym idzie – spadek płynności niemieckich przedsiębiorstw wymusiły konieczność reformy systemu podatkowego w Niemczech. Reforma ta obejmuje kilka rozwiązań, które powinny mieć istotny wpływ na funkcjonowanie MSP.

3. Zmiany systemu opodatkowania MSP

Wśród zmian systemu podatkowego na uwagę zasługuje rozpoczęty od 2001 r. proces redukcji stopy podatku dochodowego od osób fizycznych. Od 1 stycznia 2001 r. wzrosła kwota wolna od podatku i jednocześnie stopa podatku dochodowego spadła z 25,9 do 19,9%. Maksymalna stopa podatku również została zredukowana z 53% w 1998 r. do 48,5% w 2001 r. Od 1 stycznia 2003 r. nastąpiła dalsza redukcja stóp podatkowych – do 17% stopa minimalna i do 47% stopa maksymalna z jednoczesnym dalszym wzrostem kwoty wolnej od podatku. Przedsiębiorstwa, które uzyskują dochody z handlu lub działalności gospodarczej i podlegają podatkowi od działalności gospodarczej, dzięki zmianom regulacji podatkowych otrzymały także dodatkowe korzyści w postaci redukcji obciążeń podatkowych poprzez możliwość odliczania zapłaconego podatku lokalnego od zobowiązań z tytułu podatku dochodowego w standardowej formie. Od podatku dochodowego można bowiem odejmować kwotę odpowiadającą 1,8-krotności oszacowanej podstawy podatku od działalności gospodarczej. W rezultacie większość MSP została w ten sposób zwolniona z tego obciążenia. Ponadto zmiany systemu podatkowego umożliwiły MSP korzystanie z przyspieszonej amortyzacji (w przypadku nowych inwestycji). Niestety, dla pozostałych przedsiębiorstw zasady amortyzacji stały się mniej korzystne. Położono nacisk na zaostrenie niektórych zasad amortyzacji, np. stopa amortyzacji liczona według metody malejącej sumy bilansowej od ruchomych środków trwałych została zredukowana z 30 do 20%, a stopa amortyzacji budynków należących do przedsiębiorstw spadła z 4 do 3%. Szczególne udogodnienie dla MSP stanowi możliwość odliczania od dochodu kwoty, która będzie przeznaczona na inwestycje w określonym czasie. Raz w roku MSP mogą zadeklarować kwotę oszczędzaną z przeznaczeniem na wydatki inwestycyjne, która nie jest wliczana do dochodu. Warto wspomnieć, iż powiększenie kapitału własnego dla nowo powstających przedsiębiorstw również traktowane jest odrębnie i w takiej sytuacji podatek nie jest w ogóle pobierany lub jest redukowany. Zyski osiągnane przez przedsiębiorców podlegających ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych są również obciążone podatkiem solidarnościowym i lokalnym, z tym że od 2001 r. przedsiębiorcy mają możliwość odliczania tych podatków od zobowiązań podatkowych z tytułu standardowego podatku dochodowego. Warto więc zauważyć, że gdy efektywne obciążenie podatkowe osób fizycznych będzie wyższe niż nałożone na firmy podlegające podatkowi od osób prawnych (przy podatku dochodowym osób prawnych efektywne opodatkowanie wynosi 38,6%), to prowadzenie działalności w formie nieposiadającej osobowości prawnej będzie mniej korzystne. Aby jednak osiągnąć efektywną stopę podatkową w wysokości 38,6%, osoby fizyczne pozostające w związku małżeńskim i prowadzące działalność gospodarczą musiałyby osiągać dochód w wysokości przynajmniej 240 000 euro, natomiast przedsiębiorca nieposiadający rodziny – 125 000 euro rocznie. W konsekwencji reforma poprawi sytuację podatkową przedsiębiorców, którzy płacą podatek od osób fizycznych. Statystyki

dotyczące niemieckich przedsiębiorców wskazują, że tylko ok. 5% przedsiębiorców osiąga dochody przekraczające 125 000 euro. Stan taki pozwala stwierdzić, że dzięki przeprowadzanej w Niemczech reformie podatkowej zdecydowana większość przedsiębiorców będzie ponosić mniejsze obciążenia niż firmy posiadające osobowość prawną. Warto wskazać, iż osoby, które zdecydowały się na założenie własnej firmy, wspierane są również przez system grantów na rozwój przedsiębiorczości lub dofinansowanie wydatków inwestycyjnych. System grantów skierowany jest głównie do nowych landów jako regionów słabiej rozwiniętych i dotyczy przede wszystkim osób, które co najmniej przez rok były bezrobotne. System ten obejmuje również młodzież poniżej 25 roku życia, kobiety i osoby upośledzone. Za istotny dla MSP element niemieckiego systemu podatkowego należy uznać fakt stosowania od 2002 r. dwóch różnych stawek podatku dochodowego od osób prawnych uzależnionych od wielkości zysku. Zmiany podatkowe polegające na redukcji stóp podatkowych pociągnęły jednak za sobą konieczność rozszerzenia podstawy opodatkowania. Niemieckie Ministerstwo Finansów wskazuje, że ciężar tego rozszerzenia w latach 1999-2005 poniosą duże przedsiębiorstwa, na które przypadnie 50% obciążeń z tytułu rozszerzenia podstawy opodatkowania, podczas gdy na MSP i gospodarstwa domowe – po ok. 25%⁵. Oceniając zmiany systemu podatkowego, należy również wskazać, że obniżka stóp podatkowych i rozszerzenie podstawy opodatkowania mają dla firm odmienne skutki. Ze skutków obniżki stawek podatkowych firmy będą korzystać corocznie niezależnie od innych czynników. Natomiast zmiany dotyczące zasad amortyzacji oraz likwidacja ulg powodują jedynie odwołanie zapadalności podatku w czasie.

Jeśli chodzi o ochronę środowiska, MSP mogą korzystać także ze wsparcia zorientowanego na podejmowanie inwestycji ekologicznych w procesach produkcyjnych. Pomocą objęte są inwestycje, które mogą się przyczyniać do poprawy stanu czystości powietrza, oszczędności energii, wykorzystania energii niekonwencjonalnych bądź usuwania i przerobu odpadów. Wsparcie w formie poręczeń i dotacji dotyczy częściowego finansowania inwestycji ekologicznych bądź działań dostosowujących MSP do standardów określonych przez rząd. Na te cele można uzyskać korzystne kredyty z trzech programów ochrony środowiska utworzonych przez różne instytucje finansowe: programu ERP, DtA oraz KfW. Na przykład warunki uzyskania kredytu ze środków funduszu ERP są następujące: wysokość kredytu wynosi do 2 mln DEM, kredyt udzielany jest na okres do 15 lat, w tym jego część może być umorzona, udział kredytu w finansowaniu przedsięwzięcia wynosi do 50%, a oprocentowanie 4,5% rocznie. Kredyty w wyższej wysokości, do 10 mln DEM, udzielane są przez dwa pozostałe programy.

Szczególnie dużego znaczenia nabrała w ostatnich latach pomoc w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych (Existenzgründungen). Pomoc ta przybrała formę finansową, a także i doradczą. W związku ze stworzeniem specjalnych programów

⁵ [Życiński 2001, s. 123].

pomocowych na rzecz zwiększenia kapitału własnego lub obniżenia ryzyka finansowego powstały lepsze i łatwiejsze warunki do zakładania działalności dla większej liczby potencjalnych przedsiębiorców. Dzięki temu obniżone zostały, spowodowane warunkami rynku kapitałowego, bariery zaistnienia na rynku. Jednocześnie zwiększone zostało prawdopodobieństwo utrzymania się na rynku. Ten zaś cel realizowany jest za pomocą wyrównywania szans w dostępie do kredytów bankowych.

4. Pomoc w zakresie doradztwa dla MSP

Sukces współcześnie funkcjonującego przedsiębiorstwa zależy też w dużej mierze od informacji i doradztwa. Tworzenie programów pomagających w korzystaniu z doradztwa ma na celu wywołanie określonych zachowań w przedsiębiorstwach. Pomoc ta nie wynika z trudności w dostępie do doradztwa gospodarczego czy też do ogólnych informacji. Nie chodzi także o wysokie koszty doradztwa, które mogłyby stanowić barierę w dostępie do nich. Do kluczowych dziedzin wspieranych przez państwo należy zaliczyć pozyskanie informacji dotyczących skutecznego zarządzania firmą z uwzględnieniem źródeł wsparcia finansowego, szkolenia kadr, dostępu do baz danych instytutów naukowych, wdrożeń i innowacji oraz pomoc firmom w oszacowaniu ich szans na rynkach międzynarodowych, a także opracowanie adekwatnej i trafnej strategii działań marketingowych. W omawianym zakresie pomoc państwa obejmuje więc:

- udzielanie podmiotom nisko oprocentowanych kredytów na doskonalenie zawodowe,
- bezpłatne doradztwo instytucji publicznych,
- dotacje urzędu federalnego i krajów związkowych wypłacane przedsiębiorstwom, które z tych usług korzystają, bądź instytucjom, które takie usługi oferują.

Jak już wyżej wspomniano, istotną rolę w systemie wspierania rozwoju MSP w Niemczech Wschodnich odgrywają: doradztwo gospodarcze, techniczne i prawne, szkolenie i informacja. Doradztwo dla tej grupy przedsiębiorstw zostało wprowadzone zarządzeniem Federalnego Ministerstwa Gospodarki z dnia 19 grudnia 1991 r. Jest ono uważane za ważny instrument poprawy efektywności i konkurencyjności MSP oraz zachętę do ich tworzenia. Wspierane jest doradztwo w zakresie tworzenia nowych przedsiębiorstw, a także działania istniejących firm w rzemiośle, handlu, przemyśle, transporcie, gastronomii i hotelarstwie, pośrednictwie handlowym i usługach. Objęte są nim także wolne zawody, o ile nie działają w doradztwie gospodarczym. Wspierane jest także doradztwo w zakresie oszczędzania energii. Wspieranie doradztwa polega na zwrocie 60% kosztów doradztwa, nie więcej jednak jak 3000 DEM przy tworzeniu przedsiębiorstwa oraz 4000 DEM dla istniejących już przedsiębiorstw. W innych przypadkach przysługuje zwrot 50% kosztów (według rachunku). Zakładający nowe przedsiębiorstwo mogą uzyskać w ciągu 5 lat środki na doradztwo w następującej wysokości:

- przy tworzeniu przedsiębiorstwa do 3000 DEM,
- w trakcie działalności do 12 000 DEM,
- przy doradztwie w zakresie ochrony środowiska oraz oszczędzania energii do 12 000 DEM.

Federalne Ministerstwo Gospodarki wspiera także przedsięwzięcia z zakresu szkolenia oraz przekazywania informacji dla przedsiębiorców reprezentujących małe i średnie firmy. Wspieranie szkoleń i informacji polega na dotowaniu seminariów i konferencji w wysokości od 720 DEM do 2880 DEM. Wspierane są szkolenia trwające od jednego do czterech dni, przy czym musi w nich brać udział co najmniej 10 osób, a najwyżej 25 osób. O powyższe dotacje mogą się ubiegać organizacje gospodarcze, które szkolą kadry tej grupy przedsiębiorstw lub im doradzają. O dotacje z tego tytułu nie mogą się ubiegać szkoły wyższe, instytuty i inne instytucje zajmujące się kształceniem.

Podkreślić należy, że „szkolenie” rozumiane jest szeroko. Chodzi tu zarówno o podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych, jak też doszkalanie w zakresie nowych urządzeń i technologii, dostarczanie informacji poprzez tworzenie banków danych, dokształcanie w zakresie zarządzania, tworzenie w przedsiębiorstwach miejsc kształcenia zawodowego. System kształcenia powinien także przyczynić się do podniesienia „kultury samodzielności”. Chodzi o to, aby tak poprawić społeczny image samodzielności, aby stała się ona atrakcyjna dla młodych ludzi. Dotychczas głównym powodem utworzenia własnej firmy była sytuacja na rynku pracy i obawa przed bezrobociem. Dlatego też, według Instytutu Badań Gospodarczych w Halle, w Niemczech Wschodnich jeszcze silniej niż dotychczas powinny być podejmowane działania wspierające przedsiębiorczość. Służyć im również powinien rozwój „kultury samodzielności”, ponieważ w znacznym stopniu pomaga to jej wyuczeniu. Ta forma pomocy i jej sukces zależy od bardzo dobrze zbudowanej siatki informacyjnej oraz dobrego i sprawnego przepływu informacji.

5. Pomoc w ramach specjalnego funduszu ERP – Sondervermögen

Budżet federalny przeznacza środki na sfinansowanie wielu działań wspierających sektor MSP. Dodatkowe źródła finansowania stwarza specjalny fundusz rządu federalnego – ERP – Sondervermögen⁶. Kapitał dla przedsiębiorców, jako innowacyjny produkt finansowy oferowany przez KfW Mittelstandsbank, daje możliwość osobom zakładającym własne firmy, przedstawicielom wolnych zawodów oraz małym lub średnim przedsiębiorcom uzyskania długoterminowych kredytów podporządkowanych. Kredyty podporządkowane łączą w sobie zalety kapitału pożyczkowego i własnego, poprawiają wypłacalność i solidność przedsiębiorstwa i ułatwiają dostęp do dalszych środków finansowych. Kredyty podporządkowane dla przedsiębiorców przeznaczone są zarówno dla przedsiębiorstw istniejących, jak i nowo powstających.

⁶ www.kfz-mittelstandsbank.de, oficjalna strona banku.

Finansowane są przedsiębiorstwa krajowe i zagraniczne sektora prywatnego działające w Niemczech, których całkowity obrót nie przekracza 500 mln euro. Działający już lub rozpoczynający działalność przedstawiciele wolnych zawodów oraz osoby podejmujące samodzielną działalność gospodarczą mogą też uzyskać kredyt dla przedsiębiorców. Przejęcie istniejącego przedsiębiorstwa lub nabycie udziałów czynnej spółki jako głównego źródła dochodów jest również finansowane przez bank. Oprócz tego wspierane mogą być też osoby fizyczne, zamierzające nabyć nieruchomości do wynajęcia lub wydzierżawienia na cele działalności gospodarczej. Do 10 mln euro uzyskać mogą przedsiębiorcy i osoby zakładające nowe firmy w ramach kredytu dla przedsiębiorców oferowanego przez KfW Mittelstandsbank. Kredyt dla przedsiębiorców jest oferowany z oprocentowaniem uwzględniającym potencjał ryzyka. W celu ustalenia wysokości stopy procentowej w przypadku pożyczek na samodzielną działalność gospodarczą banki prywatne i państwowe kasy oszczędności uwzględniają indywidualną sytuację ekonomiczną kredytobiorcy (solidność i wypłacalność) i wniesione przez niego zabezpieczenia oraz klasyfikują go do jednej z siedmiu kategorii cenowych (A-G). Kredyt pomocowy musi być zabezpieczony na ogólnie obowiązujących zasadach prawa bankowego. Kredyt dla przedsiębiorców może być wykorzystywany na realizację wszystkich inwestycji w Niemczech, które wymagają długoterminowych rezerw kapitałowych i rokują trwałą sukces ekonomiczny. Na ogół są to przedsięwzięcia inwestycyjne obejmujące:

- nieruchomości i budynki,
- prace budowlane,
- zakup maszyn, urządzeń i instalacji,
- zaopatrywanie magazynów w materiały, towary i części zamienne,
- przejęcie istniejącego przedsiębiorstwa lub nabycie udziałów czynnej spółki.

Nabywany kapitał dla przedsiębiorców dzieli się na trzy segmenty:

1. Kapitał ERP przeznaczony na tworzenie nowych przedsiębiorstw dla osób zakładających nowe firmy i młodych przedsiębiorców działających na rynku maksymalnie od dwóch lat.

2. Kapitał ERP może być wykorzystany na rozwój przez przedsiębiorstwa, które prowadzą działalność gospodarczą od ponad dwóch lat, do pięciu lat, ale nie dłużej.

3. Kapitał przeznaczony na tworzenie miejsc pracy i inwestycje dla przedsiębiorstw o ustabilizowanej pozycji rynkowej, działających od ponad pięciu lat.

Wiele korzyści wynikających z wdrożenia systemu ERP znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w bilansie przedsiębiorstwa. Dla zobrazowania posłużymy się przykładem. W tab. 1 przedstawiono roczne zestawienie bilansowe producenta użytkującego roczne obroty w wysokość 10 mln euro. Różnice między stanem sprzed wdrożenia systemu i po jego zakończeniu widoczne są przede wszystkim w wysokości zapasów i należności.

Założmy, że przykładowa firma utrzymuje zapasy o wartości 3 mln euro i posiada zaległe należności w wysokości 2 mln euro. Badania wskazują, że wdrożenie

systemu ERP może prowadzić do redukcji zapasów o ok. 20%, a wierzytelności o ok. 18%.

Tabela 1. Przykład zestawienia bilansowego producenta o obrotach 10 mln euro

Wyszczególnienie	Obecnie (w euro)	Zmiana po wdrożeniu ERP (w %)	Korzyść (w euro)
Środki trwałe	3 000 000	–	–
Zapasy	3 000 000	20	600 000
Należności	2 000 000	18	356 200
Środki pieniężne	500 000	–	–
Aktywa ogółem	8 500 000	–	956 200
Kapitał akcyjny	–	–	–
Bieżące zobowiązania	–	–	–
Zobowiązania długoterminowe	–	–	–
Pasywa ogółem	–	–	–

Źródło: opracowanie własne.

W przykładowym przedsiębiorstwie redukcja zapasów o 20% daje oszczędność wynoszącą 600 tys. euro. Oszczędności mogą być jeszcze większe dzięki ulepszeniu praktyk zakupowych. Z bieżącego zestawienia zaległych należności analizowanego producenta wynika, że termin spłaty należności wynosi 73 dni. Obniżenie go o 18% (do 60 dni) sprawi, że przedsiębiorstwo będzie posiadać dodatkowe środki pieniężne (w tym przykładzie 356 200 euro) do wykorzystania na inne cele.

Tabela 2. Przykład zestawienia rachunku zysków i strat

Wyszczególnienie	Obecnie (w euro)	Zmiana po wdrożeniu ERP (w %)	Korzyść (w euro)
Przychody ze sprzedaży	10 000 000	10	–
Koszty sprzedaży	7 500 000	–	–
Materiały	4 500 000 (60%)	5	225 000
Wynagrodzenia	1 000 000 (13%)	10	100 000
Koszty ogólne	2 000 000 (27%)	–	–
Koszty administracyjne	2 000 000	–	150 000
Zysk brutto (zysk przed opodatkowaniem)	500 000	–	475 000

Źródło: opracowanie własne.

W tab. 2 zawarto rachunek zysków i strat przykładowego producenta. Jak wynika z badań, zwyczajowo koszty sprzedaży wahają się w granicach od 65 do 75%

kosztów wytworzenia produktu (tutaj przyjęto, że jest to 75%). W przedstawionym przykładzie wdrożenie systemu ERP niemalże podwaja bieżące zyski brutto (przed opodatkowaniem). Redukcja o 20% bieżącego stanu zapasów (wynoszących tutaj 3 mln euro) może jeszcze bardziej obniżyć koszty. Zredukowanie kosztów utrzymania o 25% daje 150 tys. euro oszczędności rocznie. Redukcja kosztów materiałów o 5% jest wynikiem ulepszenia praktyk zakupowych i skutkuje oszczędnością 225 tys. euro rocznie. Obniżenie kosztów zatrudnienia o 10% w wyniku zmniejszenia się liczby nadgodzin i poprawy wydajności pracy skutkuje zaoszczędzeniem 100 tys. euro rocznie. Usprawnienie obsługi klienta prowadzi do wzrostu sprzedaży o 10%. W przedstawionym przykładzie roczna suma korzyści wynosi 475 tys. euro. To prawie tyle, ile wyniósł zysk przed opodatkowaniem.

Kolejnym ważnym aspektem jest zwolnienie od odpowiedzialności cywilnej. Jest to porozumienie w sprawie podziału ryzyka kredytowego pomiędzy KfW Mittelstandsbank a bank domowy klienta. Kredyt dla przedsiębiorców jest obligatoryjnie związany ze zwolnieniem od odpowiedzialności cywilnej⁷ w wysokości 100%. Oznacza to, że bank klienta jest zwolniony od odpowiedzialności za kredyt podporządkowany i KfW Mittelstandsbank przejmuje 100% ryzyka kredytowego. Często dopiero przejście ryzyka kredytowego sprawia, że banki są gotowe do finansowania projektu inwestycyjnego, którego zabezpieczenie zostało ocenione jako niewystarczające. Zwolnienie od odpowiedzialności cywilnej nie zwalnia jednak kredytobiorcy z obowiązku pełnej spłaty zaciągniętej pożyczki bankowej.

6. Banki odpowiedzialne za publiczne wspieranie rozwoju

Istnieją także szczególne potrzeby finansowe małych i średnich, a także nowo powstających firm, które nie zawsze mogą być zaspokojone, nawet przez sprawnie działający system banków komercyjnych. Utworzenie instytucji wspierających długoterminowe finansowanie sektora MSP jest decydującym czynnikiem wykorzystania gospodarczych zalet tych przedsiębiorstw. Zadania banków wspierających, które są jednocześnie odpowiedzialne za publiczne wspieranie rozwoju gospodarczego, pełnią w Niemczech Bank Odbudowy (Kreditanstalt für Wiederaufbau, KfW) i Niemiecki Bank Kompensacyjny (Deutsche Ausgleichsbank, DtA). Niemiecki Bank Kompensacyjny został utworzony w 1950 r. Bank ten przy wsparciu federacji oraz krajów związkowych udziela poręczeń na kredyty inwestycyjne oraz obrotowe w pięciu nowych krajach związkowych oraz w Berlinie Wschodnim. Poręczenia przyznawane są na inwestycje zmierzające do uruchomienia nowych zakładów, rozszerzenia

⁷ Wyjątek: segment 3 – kapitał na tworzenie miejsc pracy i inwestycje. W tym segmencie, oprócz kredytu podporządkowanego, za który bank jest zgodnie z powyższym opisem zwolniony od odpowiedzialności, udzielana jest też klasyczna pożyczka w tej samej wysokości (transza kapitału pożyczkowego). Ta transza kredytowa musi być zabezpieczona na ogólnie obowiązujących zasadach prawa bankowego. Zwolnienie od odpowiedzialności w tym przypadku nie obowiązuje.

skali działalności, zmiany profilu działalności oraz racjonalizacji zakładów. Program ten odgrywa bardzo ważną rolę w przypadku osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, ale niemających niezbędnych zabezpieczeń. Poręczenia nie są jednak udzielane na kredyty służące oddłużeniu lub poprawie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Na realizację zadań otrzymuje ono środki z funduszu ERP.

Bank Odbudowy został utworzony w 1948 r. Ma on za zadanie udzielanie średnio- i długookresowych pożyczek lub poręczeń dla inicjatyw wspierających gospodarkę niemiecką czy też wspieranie eksportu przedsiębiorstw krajowych. Środki finansowe tego banku pochodzą z budżetu federalnego, funduszu ERP lub z własnych programów oferowanych w celu zaspokojenia popytu kredytowego.

Do głównych zadań państwowych banków wspierających należy przede wszystkim udzielanie długoterminowych kredytów inwestycyjnych. Warunki ich przyznawania, oprocentowania i spłaty są w pełni dostosowane do potrzeb oraz możliwości małych i średnich firm. Za najważniejsze z nich należy uznać poniższe⁸:

- kredyty przyznawane są długoterminowo na jednakowych warunkach, zazwyczaj na co najmniej 10 lat; spłata kredytu rozpoczyna się, zależnie od programu, po okresie 2 do 5 lat,
- kredyty są korzystnie oprocentowane i wyznaczone na podstawie kosztów własnych banku; wiele banków wypracowało własne programy oraz linie kredytowe z oprocentowaniem odpowiadającym sytuacji na rynku kapitałowym,
- obniżona zostaje znacznie stopa procentowa dzięki dotacjom rządu federalnego lub krajów związkowych,
- oprocentowanie jest na ogół stałe przez cały okres korzystania z kredytu, co umożliwi inwestorowi dokładne skalkulowanie swoich kosztów,
- kredyt może zostać w każdej chwili spłacony bez jakichkolwiek kosztów dodatkowych.

Inwestycje podejmowane w nowych krajach związkowych wspierane są przez kredyty o preferencyjnym oprocentowaniu oraz przedłużonym okresie ich spłaty. W związku z trudną sytuacją w wielu przedsiębiorstwach tego regionu umożliwiono uzyskanie długoterminowych kredytów na podtrzymanie płynności finansowej. Kredyty te nie są uwarunkowane podejmowaniem nowych inwestycji. Państwowe banki wspierające wykonują swoje zadania, pozostając w kooperacji z bankami komercyjnymi. Każdy kredyt wspierający MSP udzielany jest za pośrednictwem banku komercyjnego. Odpowiedzialność ponosi ten bank i to on ocenia stopień opłacalności oraz ryzyko przedsięwzięcia. Państwowe banki wspierające przyznają limity bankom komercyjnym. Przed podjęciem decyzji o ich przyznaniu bank państwowy przeprowadza czynności mające na celu sprawdzenie wypłacalności danego banku komercyjnego. Dzięki temu kredyty banków wspierających są dostępne w całym Niemczech, bez potrzeby tworzenia sieci oddziałów w całym kraju. Aby zapewnić sprawną działalność państwowych banków wspierających, muszą być zachowane

⁸ [Kuzdowicz 1999, s. 44].

pewne zasady ich organizacji i sposobu pracy. Do najważniejszych zalicza się: źródła refinansowania, swobodę działania, a także uprzywilejowanie. Źródłem refinansowania dla tych banków są publiczne i prywatne środki krajowe, a także środki spółek międzynarodowych. Wykorzystując do refinansowania środki krajowe, banki wspierające wnoszą ważny wkład w rozwój państwowego rynku kapitałowego. Banki te otrzymały od państwa, głównego udziałowca, dużą swobodę działania. Kontrola podlega jedynie przestrzeganiu ogólnych założeń polityki ekonomicznej i strukturalnej. Państwo nie ingeruje w decyzje dotyczące działalności banku oraz w zarządzanie nim. Banki wspierające posiadają zarówno swobodę działania instytucji wspierających, jak i skuteczność banków komercyjnych. Posiadają one także różnorodne przywileje. Z najważniejszych należy wymienić rezygnację państwa, jako głównego udziałowca, z wypłat dywidendy (dochody banku przekazywane są na rezerwy) i zwolnienia podatkowe. Takie uwarunkowania sprawiają, że w programach kredytowych tych banków możliwe jest zagwarantowanie równie korzystnych warunków małym i średnim kredytobiorcom. Dodatkowo umożliwia to zabezpieczenie, a nawet poszerzenie bazy kapitałowej banków, obniżenie kosztów uzyskania środków, wypracowanie marż wystarczających na pokrycie kosztów manipulacyjnych i ryzyka, utrzymanie oprocentowania na poziomie porównywalnym do uprzywilejowanych kredytobiorców w bankach komercyjnych.

Niezwykle użytecznym instrumentem powiększającym kapitał własny MSP jest uczestnictwo w spółkach udziałów finansowych małych i średnich przedsiębiorstwach (Mittelständische Kapitalbeteiligungsgesellschaften). Stanowią one organizacje samopomocy, które są wspomagane m.in. przez takie instytucje, jak: izby rzemieślnicze i przemysłowo-handlowe, zrzeszenia przedsiębiorców, cechy, firmy ubezpieczeniowe, a także banki. Do zadań tych spółek zalicza się pomoc zrzeszonym w nim firmom, a nie osiągnięcie zysku kapitałowego. Spółki udziałów finansowych MSP są wspierane poprzez:

- ulgi podatkowe,
- zapewnienie korzystnych form refinansowania (np. z funduszu ERP),
- możliwość korzystania z pomocy finansowej tych spółek bez posiadania rzeczowego zabezpieczenia udziałów; ryzyko poniesienia strat zmniejsza się o 70-80%.

Jeśli chodzi o formy korzystania z tych wsparć, wyglądają one w sposób następujący:

- W odróżnieniu od w pełni komercyjnych spółek udziałowych istnieje możliwość lokowania mniejszych sum (już od 100 tys. DEM), co pozwala na dostęp do kapitału pochodzącego z tego źródła również małym firmom.
- Określony jest koszt uzyskania pomocy finansowej, co umożliwia udziałowcowi dokonanie pewniejszej kalkulacji. Spółka nie bierze udziału w przyroście wartości przekazanych środków, których spłata odbywa się według wartości nominalnej.

Udziałowiec zachowuje swoją niezależność. Firma uczestnicząca w spółce otrzymuje dostęp do *know-how* i doradztwa ze strony spółek udziałowych. Klasa średnia jest głównym filarem gospodarki niemieckiej, posiada ona 3,3 mln małych i średnich przedsiębiorstw oraz staje naprzeciw stale zmieniającym się wyzwaniom – wiele z nich wiąże się z kwestią właściwego finansowania inwestycji⁹. Dlatego też każdy, kto ma na celu stworzenie własnego przedsiębiorstwa opartego na nowoczesnych technologiach i innowacjach, ma szansę skorzystania z wielu środków pomocowych. Uważam, że takie podejście rządu federalnego do rynku jest w pełni pozytywne. Tylko ciągły rozwój sektora MSP pozwoli na stały wzrost gospodarczy w warunkach społecznej gospodarki rynkowej.

Przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie stanowią ok. 99% wszystkich przedsiębiorstw w Europie. W samej Unii Europejskiej zatrudniają one ok. 65 mln pracowników¹⁰. W pozostałych państwach Europy Zachodniej, które nie są członkami UE (Norwegia, Liechtenstein i Szwajcaria), liczba zatrudnionych w MSP stale wzrasta. Dane te obrazują, jak silną grupę stanowią małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej. Na przykład w 2000 r. przeciętne mikroprzedsiębiorstwo unijne zatrudniało średnio 6-8 osób i wykazywało roczne obroty w wysokości 200 tys. euro. Mikroprzedsiębiorstwa dominują obecnie w takich krajach, jak: Hiszpania, Włochy, Francja, Irlandia oraz Grecja. Występowanie tak dużej liczby mikroprzedsiębiorstw w przypadku Irlandii tłumaczy panujący tam boom gospodarczy. Ale w odniesieniu do takich państw, jak Hiszpania czy Francja, należy domniemywać, iż jest to związane nie tylko z wielkością, ale i stosunkowo łatwymi procedurami rejestracyjnymi, które zawsze sprzyjają przedsiębiorstwom. Jeśli chodzi o małe przedsiębiorstwa w UE, to w tym samym roku zatrudniały one średnio 18-20 osób i wykazywały się obrotami w granicach 3 mln euro. Ta forma przedsiębiorstw dominuje w Portugalii, krajach Beneluksu oraz Skandynawii. Natomiast statystyczne średnie przedsiębiorstwo zatrudniało ok. 90 osób, a jego roczne obroty handlowe wynosiły blisko 23 mln euro. Jak wynika z przytoczonych danych, liczba MSP stale wzrasta, a instrumenty wspierające ten sektor są niezbędne do jego rozwoju oraz innowacyjności. Głównymi cechami gospodarki rynkowej są przewaga własności prywatnej i publicznej nad własnością państwową, a także istotna rola małych i średnich przedsiębiorstw. W Polsce, podobnie jak w krajach Unii Europejskiej, sektor MSP odgrywa ważną rolę społeczną i gospodarczą. Wśród funkcji gospodarczych sektora MSP znajdują się przede wszystkim:

- absorpcja znacznych zasobów ludzkich,
- rozwój wysokich technologii,
- poprawa konkurencyjności produkcji i świadczonych usług.

Do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw niezbędne jest, obok kreatywności właścicieli, również finansowe i organizacyjne wsparcie zewnętrzne. W Polsce

⁹ www.kfz-mittelstandsbank.de, oficjalna strona banku.

¹⁰ www.pkobp.pl, informacje ogólne, 10.02.2006 r.

wsparcia finansowe pochodzące z funduszy strukturalnych zostały ujęte w działaniach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich” oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”. Programy te skierowane są do przyszłych, rozwijających się, jak i przeżywających aktualnie problemy przedsiębiorców. Z pomocy tej korzysta coraz większa liczba podmiotów.

Literatura

- Brocka-Palacz B., *Wspieranie MSP w Niemczech Wschodnich*, „Innowacje” 1998 nr 3.
- Dazzi D., Hancock M., Telljohann V., *Raport o regionalnych programach badawczych dotyczących pracy oraz innowacji pracy*, Warsztaty w Bolonii, 9-10 maja 2005.
- Eurostat, Generalna Dyrekcja XXIII UE, *Przedsiębiorstwa w Europie*, Raport nr 4.
- Kuźdowicz P., *Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw w Republice Federalnej Niemiec na tle innych krajów członkowskich Unii Europejskiej*, Gorzów Wielkopolski 1999.
- Życiński S., *Małe i średnie przedsiębiorstwa w systemach podatkowych wybranych krajów europejskich*, PARP, Warszawa 2001.

FINANCIAL ASSISTANCE FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Summary

Lots of changes have been recently introduced into the politics, which support small and medium enterprises in Germany. In the 50s and 60s there was the trend to liquidate disadvantageous conditions for small and medium enterprises. In the 70s and 80s the ability for sectors subject innovation and their contribution to the structural changes were emphasized. Currently German economic market foster economic independence for small and medium enterprises and create new workplaces. Six thematic areas to support SMEs were separated by German Ministry of Economics. The author also introduce forms of assistance, financial aid and institutions supporting German entrepreneurs. From the point of view of SMEs, the most important are the following programmes: the ERP programme that support creating new businesses by providing financial aid and also „Improvement of Regional Economic Structure”. This article is not only about institutions supporting enterprises, but also about benefits resulting from that sector.